

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายเสียงข้ามพรมแดน แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

7.1 สรุปผลการวิจัย

7.1.1 การเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยของประชาชนพม่าบริเวณแนวชายแดน

สภาพสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่า

การศึกษาสภาพสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ของไทยที่ข้ามพรมแดนเข้าไปยังชายแดนฝั่งพม่า รวมถึงรูปแบบ และเนื้อหารายการวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทย

ปรากฏการณ์ Spillover signal ของไทยที่ข้ามไปยังพื้นที่จังหวัดท่าชีเหล็ก ประเทศพม่า นั้น ผู้วิจัยพบว่าสามารถข้ามไปได้ และมีปริมาณมากสามารถครอบคลุมได้ทั่วประเทศเป็นวงกว้าง และด้วยเหตุนี้ทำให้สัญญาณวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยที่ข้ามพรมแดนไปยังชายแดนประเทศพม่ามีความชัดเจน ทำให้ผู้รับสารชาวพม่าสามารถเปิดรับชม รับฟังรายการวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยได้ รวมถึงจำนวนช่องสถานีวิทยุและโทรทัศน์ของประเทศไทยมีจำนวนมากให้เลือกเปิดรับ

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างคนพม่ายังกล่าวถึงคลื่นสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่าที่มีปริมาณน้อยในพื้นที่แนวชายแดน ทำให้เปิดรับสัญญาณจากพม่าได้ไม่ชัดเจน ยิ่งเป็นปัจจัยผลักดันให้คนพม่าบริเวณชายแดนเปิดรับสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

ส่วนทางด้านรูปแบบและเนื้อหารายการทั้งวิทยุและโทรทัศน์ของประเทศไทยจะรับสัญญาณมาจากส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะรายการโทรทัศน์ที่มีรูปแบบรายการเหมือนกับที่กรุงเทพฯ ส่วนรายการวิทยุจะเป็นการดำเนินรายการ ผลิตรายการโดยบุคลากร เจ้าหน้าที่ของแต่ละสถานี โดยรูปแบบรายการส่วนใหญ่จะเป็นประเภทรายการเพลงลูกทุ่ง และเพลงเพื่อชีวิต และทุกต้นชั่วโมงจะรับสัญญาณข่าวจากส่วนกลาง

จุดเด่นสำหรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของไทยเมื่อเทียบกับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของพม่า พบว่ารูปแบบรายการ เนื้อหาของไทยมีความหลากหลาย น่าสนใจ เทคนิคการผลิต การเผยแพร่ที่ทันสมัย รวมถึงมีช่วงเวลาออกอากาศยาวนานกว่าของพม่า

ส่วนจุดด้อยของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ไทย คือไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเมื่อเทียบกับของพม่าที่มีปริมาณรายการที่นำเสนอวัฒนธรรมประจำชาติมากกว่า ด้วยเหตุที่สื่อของไทย อยู่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงได้รับเสรีในการดำเนินกิจการคลื่น ทำให้เอกชนต่างๆ เข้ามาทำธุรกิจบนสื่อ ภายช่วงเวลาโฆษณาให้กับสินค้า ธุรกิจต่างๆ

รายการวิทยุของไทยที่กลุ่มตัวอย่างคนพม่านิยมเปิดรับฟังมากที่สุด คือประเภทรายการเพลงลูกทุ่งและเพลงเพื่อชีวิต บางครั้งมีผู้ฟังคนพม่าส่งเทปเพลงไทยใหญ่มาให้นักจัดรายการวิทยุไทยเปิดในรายการด้วย

ส่วนรายการโทรทัศน์ไทยที่เป็นที่นิยมคือรายการประเภทข่าวและละคร โดยเฉพาะข่าว ซึ่งมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่ประเทศไทยกับประเทศพม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีการติดต่อค้าขายกันมาตลอด โดยเฉพาะการค้าตามแนวชายแดน ซึ่งมีผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง จึงมีความจำเป็นต้องติดตามความเคลื่อนไหวในด้านต่างๆ ของไทย เพื่อผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจค้าขาย ส่วนละครก็มีการติดตามชมเป็นประจำ จนรู้จักและชื่นชอบนักแสดงไทย

ผู้รับสารคนพม่า

การลงพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย ได้ผลข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างคนพม่า โดยศึกษาในพื้นที่ชายแดนทั้งฝั่งไทยบริเวณอำเภอแม่สาย และฝั่งพม่าบริเวณตลาดท่าขี้เหล็ก ได้กลุ่มตัวอย่างคนพม่า จำนวน 150 คน แบ่งเป็นเพศชาย 53 คน หญิง 97 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ข้อมูลด้านการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา และการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง คืออาชีพค้าขายและรับจ้าง โดยกลุ่มตัวอย่างคนพม่าส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดท่าขี้เหล็ก

จากผลการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างคนพม่าทั้ง 150 คน สามารถแบ่งกลุ่มออกได้ดังนี้

1.) กลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่ไม่เปิดรับ หรือไม่เคยเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของไทย

กลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่มีพฤติกรรมไม่เปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทย จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าไม่มีกลุ่มตัวอย่างคนพม่าระบุว่าไม่เปิดรับสื่อของไทย

2.) กลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่ไม่ตั้งใจเปิดรับ หรือเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยโดยบังเอิญ

กลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของไทย พบว่า ส่วนใหญ่ระบุว่าเมื่อมีเวลาว่างจากการทำงานจึงจะเปิดรับฟังและรับชม ไม่ได้ติดตามรายการใดเป็นพิเศษ ลักษณะการเปิดรับคือหมุนปรับคลื่นเจอแล้วสนใจก็จะรับฟังต่อ ไม่ได้เฉพาะเจาะจงของสถานีใด กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21 ของกลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่ทำการศึกษาทั้งหมด 150 คน

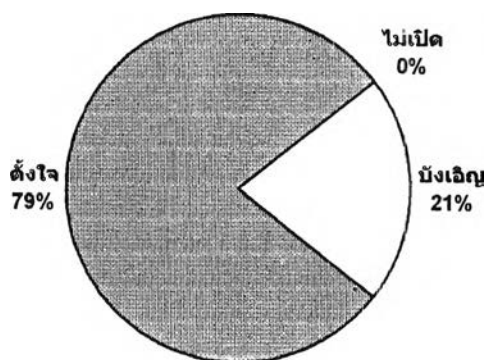
3.) กลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่ตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทย

เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป้าหมายที่แท้จริงของการวิจัยครั้งนี้ คือกลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทย จากการเก็บข้อมูลพบว่ามีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 79 ของกลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่ทำการศึกษาทั้งหมด

โดยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ระบุว่าเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด โดยระบุความถี่ในการเปิดรับโทรทัศน์เป็นประจำต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 64.62 ของกลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อโทรทัศน์จากประเทศไทย จำนวนเวลาที่ใช้ในการเปิดรับโทรทัศน์ คือ 2-3 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 41.54 ส่วนสื่อวิทยุนั้นมีกลุ่มตัวอย่างระบุว่าเปิดรับน้อยกว่า ด้านความถี่ในการเปิดรับวิทยุไทยนั้นกลุ่มตัวอย่างระบุว่าเปิดรับนานๆครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 60 ของกลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุจากประเทศไทย และเปิดรับวิทยุไทย 1-2 ชั่วโมงต่อวันคิดเป็นร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุจากประเทศไทย

จากข้อมูลข้างต้น ถือว่าสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานเบื้องต้นของการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนพม่าบริเวณแนวชายแดนจะเปิดรับสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ของประเทศไทยมากเพราะคุณภาพของรายการวิทยุ-โทรทัศน์ไทยพัฒนามากกว่า มีให้เลือกมากกว่าของพม่า

กลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทย ระบุถึงเหตุผลที่เปิดรับรายการวิทยุและโทรทัศน์จากไทยมากกว่าของพม่า เพราะรายการของไทยสนุกกว่า รับชม รับฟังได้ชัดเจนกว่า รวมถึงเวลาในการออกอากาศยาวนานกว่าของพม่า ประกอบกับเชื้อชาติคนพม่าที่ทำการศึกษพบว่า เป็นคนจีน และไทยใหญ่จำนวนมาก โดยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาจีน ภาษาไทยใหญ่ และภาษาไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ไม่มีปัญหาด้านภาษาในการเปิดรับสื่อของไทย

แผนภูมิที่ 4 แสดงสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่เปิดรับชม รับฟังรายการวิทยุ-โทรทัศน์จากไทย

จากกลุ่มตัวอย่างคนพม่าทั้ง 3 กลุ่มผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบสัดส่วนของแต่ละกลุ่ม พบว่า ผู้รับสารคนพม่าตามแนวชายแดนทั้งหมด 150 คน แบ่งได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ตั้งใจเปิดรับและตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยรวมกันได้ ร้อยละ 100 และไม่มีกลุ่มตัวอย่างระบุว่าไม่เปิดรับเลย

จากการวิจัยเชิงสำรวจ พบว่าสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ของไทยได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ Spillover signal คือแพร่ภาพและกระจายเสียงข้ามไปยังฝั่งพม่าได้แน่นอน และมีความชัดเจนมาก และมีผู้รับสารคนพม่าเปิดรับจำนวนมาก มีรูปแบบ แบบแผนในการเปิดรับอย่างจริงจังและต่อเนื่อง พบว่ากลุ่มตัวอย่างบางคนเป็นแฟนประจำรายวิทยุที่มีนักจัดรายการวิทยุที่ชื่นชอบเป็นพิเศษด้วย สังเกตได้จากจดหมายจากฝั่งพม่าที่เขียนเข้ามาที่สถานีวิทยุ เพื่อขอเพลงและชื่นชมรายการ ส่วนรายการโทรทัศน์ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเปิดรับมากที่สุด ด้วยเหตุที่พอใจรูปแบบการเสนอข่าวของไทยที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ มีประโยชน์กับกลุ่มตัวอย่างคนพม่า รวมถึงชื่นชอบนักแสดง ดาราไทยเป็นพิเศษเช่นกัน

ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนพม่าตั้งใจเปิดรับสื่อไทย

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่ตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยพบว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนพม่าตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ไทย ได้แก่

1. ปัจจัยเรื่องลักษณะรูปแบบ เนื้อหารายการ

ปัจจัยในเรื่องลักษณะรูปแบบเนื้อหารายการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อไทยของกลุ่มตัวอย่างคนพม่า โดยเฉพาะความหลากหลายของประเภทรายการที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มตัวอย่างได้ โดยส่วนใหญ่พอใจที่จะเปิดรับรายการประเภทข่าวและละคร จากโทรทัศน์ของไทย

2. ปัจจัยด้านภาษา

สำหรับปัจจัยเรื่องภาษา จัดเป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อไทย คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถเข้าใจภาษาไทยได้ เนื่องจากติดต่อสัมพันธ์ทั้งทางด้านสังคมและด้านการค้ากับคนไทยอยู่เป็นประจำ ประกอบกับมีการเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยบ่อยครั้งและเป็นเวลานานแล้ว รวมถึงภาษาที่มีความคล้ายคลึงกัน จึงทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องภาษา

3. ปัจจัยเรื่องสภาพสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์

ปัจจัยเรื่องนี้มีผลต่อพฤติกรรมการตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยโดยระบุว่าในประเทศพม่าหลายพื้นที่ไม่สามารถรับคลื่นสัญญาณของพม่าได้หรือรับได้ไม่ชัดเจน แต่รับคลื่นสัญญาณจากประเทศไทยได้ชัดเจนกว่า เนื่องจากรัศมีการส่งสัญญาณของพม่าส่งได้ไม่ไกล จึงเป็นเหตุให้กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของไทยที่มีเทคโนโลยีในการส่งกระจายเสียงที่ทันสมัยกว่า ทำให้คลื่นที่ส่งมาแรงกว่า

4. ปัจจัยเรื่องความต้องการของผู้รับสาร

กลุ่มตัวอย่างคนพม่าบางคนระบุถึงเหตุที่เปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทย เพราะต้องการฝึกภาษาไทย เพื่อนำมาใช้เมื่อเดินทางเข้ามาทำงานในฝั่งไทย ต้องการทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมถึงสถานการณ์ที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและความเป็นอยู่อย่างเช่นเวลาที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล เป็นช่วงที่เกิดการสู้รบทางฝั่งพม่า จนลูกหลานมาถึงแนวชายแดน จนรัฐบาลต้องประกาศปิดด่านบริเวณชายแดน กลุ่มตัวอย่างจึงต้องเปิดรับข่าวสารเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์

7.1.2 การเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่าของประชาชนไทยบริเวณแนวชายแดน

สภาพสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่า

การศึกษาสภาพสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่าที่ข้ามพรมแดนเข้ามายังชายแดนไทย รวมถึงรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่า

การศึกษาปรากฏการณ์ Spillover signal ของประเทศพม่าที่ข้ามมายังบริเวณพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่าสามารถข้ามมาได้ แต่ปริมาณของสัญญาณที่ข้ามเข้ามานั้นมีปริมาณน้อย ซึ่งหากไม่ทำการติดตั้งเสาสัญญาณเพื่อรับคลื่นสัญญาณจากประเทศพม่า โดยเฉพาะความชัดเจนของคลื่นจะน้อย ภาพและเสียงจะไม่ชัดเจน ประกอบกับเหตุการณ์บริเวณชายแดนไทย-พม่าที่มีการกระทบกระทั่ง มีการสู้รบระหว่างชนเผ่าต่างๆกับรัฐบาลทหารพม่าอยู่บ่อยครั้ง จึงส่งผลถึงจำนวนของสถานีทวนสัญญาณของประเทศพม่าที่ติดตั้งในบริเวณเมืองใกล้แนวชายแดนมีน้อย ทำให้บริเวณที่ทำการศึกษาคิดเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้รัศมีกำลังส่งระดับความชัดเจนของคลื่นสัญญาณต่ำ ดังเช่นผลการสำรวจจำนวนสถานีทวนสัญญาณโทรทัศน์ทั่วประเทศพม่าของ Post and Telecommunication Enterprise ในปี 1994 พบว่ามีจำนวนเพียง 18 สถานีเท่านั้น

ส่วนการศึกษารูปแบบและเนื้อหารายการทั้งวิทยุและโทรทัศน์ของประเทศพม่า เนื่องจากไม่สามารถติดตามรับฟังรับชมรายการได้ เพราะสภาพสัญญาณที่ไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการศึกษาเนื้อหาจากเอกสารต่างๆ พบว่าส่วนใหญ่รายการวิทยุและโทรทัศน์ของประเทศพม่าจะมีเนื้อหามุ่งเน้นเพื่อนำเสนอนโยบายของรัฐบาล การปฏิบัติงานของรัฐบาล ในการรายงานข่าวส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของรัฐบาล ว่าผู้นำทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และมีรายการที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณีประจำชาติมาก คือมีรายการประเภทเพลงพื้นเมือง รายการแสดงการฟ้อนรำต่างๆ แต่ก็มีรายการออกอากาศภาพยนตร์จากต่างประเทศบ้างเช่น ภาพยนตร์อินเดีย เกาหลีและจีน เป็นต้น

สิ่งที่น่าจะเป็นจุดเด่นหนึ่งของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของประเทศพม่า คือความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณีประจำชาติมาก เพราะรัฐบาลเป็นผู้ควบคุมดูแลกิจการทางด้านสื่อทั้งหมด ไม่ได้เปิดให้

มีการผลิตรายการอย่างเสรีเหมือนของไทย น่าจะเป็นด้วยเพราะการผลิตรายการประเภทนี้ใช้ต้นทุนไม่สูง และไม่ต้องใช้เทคนิคทางการผลิตที่ทันสมัยก็สามารถผลิตได้

จุดด้อยของรายการวิทยุและโทรทัศน์พม่า คือทางด้านเทคนิคการผลิตและการออกอากาศที่ส่งผลให้สัญญาณภาพและเสียงไม่ชัดเจนในบางจุดของประเทศ รวมถึงการผลิตและรูปแบบรายการที่ยังล้าหลัง และไม่น่าสนใจ นอกจากนี้จำนวนชั่วโมงในการออกอากาศมีจำกัด โดยรวมจะปิดสถานีไม่เกิน 22.00 น.

ในด้านรูปแบบรายการ ด้วยเหตุที่ประเทศมีปัญหาภายในประเทศที่มีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ที่กระจายกลุ่มอยู่ทั่วประเทศ และในแต่ละกลุ่มต่างมีความคิด อุดมการณ์ที่แตกต่างกัน ในขณะที่รัฐบาลซึ่งปกครองโดยคนพม่า มีนโยบายที่จะรวมประเทศให้เป็นหนึ่งเดียว ทำให้กลุ่มชนเผ่าอื่นๆ ที่คิดต่างออกไปเกิดการต่อต้าน ก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งกันมาเป็นเวลานาน รัฐบาลทหารของพม่าจึงใช้สื่อที่มีอยู่มาใช้เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่ม และสร้างให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อรัฐบาล โดยการออกข่าวกิจกรรมงานต่างๆ ที่รัฐบาลทำมีลักษณะเป็นการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมภาพลักษณ์ของรัฐบาล ดังนั้นข่าวภายในประเทศส่วนใหญ่จะเป็นข่าวของรัฐบาล หากประชาชนต้องการรับข่าวสารจากแหล่งข่าวอื่นๆ ก็สามารถเปิดรับรายการจากสถานีต่างประเทศ เช่น BBC, VoA ซึ่งมีการออกอากาศเป็นภาษาพม่าด้วย

รายการวิทยุของประเทศพม่าที่ผู้รับสารไทยชื่นชอบมากที่สุด คือประเภทรายการบันเทิง ได้แก่ เพลงภาษาไทยใหญ่ ซึ่งคนไทยที่อยู่บริเวณชายแดนบางส่วนสามารถเข้าใจภาษาไทยใหญ่ได้ เนื่องจากลักษณะของภาษาไทยใหญ่มีความคล้ายคลึงกับภาษาเมืองทางภาคเหนือของไทย รวมถึงการมีพรมแดนประเทศติดต่อกันทำให้มีการเดินทางข้ามไปมาระหว่างพม่าและไทยเป็นประจำ ไม่ว่าจะเพื่อติดต่อธุรกิจการค้า หรือเพื่อการท่องเที่ยว

นอกจากนี้การที่คนพม่าจำนวนมากอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทย ไม่ว่าจะด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบในพม่า หรือปัญหาความยากจน ทำให้บริเวณชายแดนไทยมีผู้อพยพจากพม่าเข้ามาอาศัยอยู่จำนวนมากไม่ว่าจะถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมายก็ตาม จึงทำให้ประชาชนในบริเวณชายแดนไทย-พม่า มีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่สม่ำเสมอ

ส่วนรายการโทรทัศน์ของพม่าที่ผู้รับสารคนไทยให้ความสนใจ คือรายการประเภทข่าว เพราะต้องการรับทราบข้อมูลข่าวสารภายในประเทศพม่า เพื่อมาใช้เป็นข้อมูลในการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่มีการติดต่อค้าขายกับฝั่งพม่าเป็นหลัก ส่วนการเปิดรับรายการประเภทบันเทิง ได้แก่ รายการการแสดงพื้นบ้าน การฟ้อนรำ การร้องเพลงพื้นเมืองพม่า ซึ่งเป็นรายการที่หาชมได้ยากในโทรทัศน์ของไทย

ผู้รับสารคนไทย

ผลการวิจัยจากข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ศึกษาในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 250 คน แบ่งเป็นเพศชาย 112 คน หญิง 138 คน โดยกลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40ปี และ 21-30 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับประถมศึกษา และกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพค้าขายและกิจการส่วนตัวเป็นหลัก

จากผลการวิจัยเชิงสำรวจจกลุ่มตัวอย่างคนไทยทั้ง 250 คน สามารถแบ่งกลุ่มได้ดังนี้

1.) กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ไม่เปิดรับ หรือไม่เคยเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของพม่า

กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมไม่เปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่าเลย อาจจะเป็นด้วยบุคคลไม่ได้ให้ความสนใจกับสื่อพม่าอยู่เป็นทุนเดิม นอกจากนี้ประเทศพม่าซึ่งจัดเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีฐานะยากจนประเทศหนึ่ง จึงทำให้มีการอพยพของประชาชนไปยังประเทศต่างๆ เพื่อประกอบหารายได้ ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่คนพม่าเดินทางมาทำงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอาชีพขายแรงงานต่างๆ จึงอาจเป็นเหตุให้กลุ่มตัวอย่างมองประเทศพม่าและคนพม่าในสถานะที่ด้อยกว่า ทำให้ไม่เปิดรับสื่อจากพม่า

นอกจากนี้ด้วยอุปสรรคในการเปิดรับสื่อจากพม่า เพราะมีความยุ่งยากในการติดตั้งอุปกรณ์เสริมเพื่อให้รับสัญญาณจากพม่าได้ชัดเจนขึ้น รวมถึงอุปสรรคทางด้านภาษา กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีจำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 79.6 ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ทำการศึกษาจำนวน 250 คน

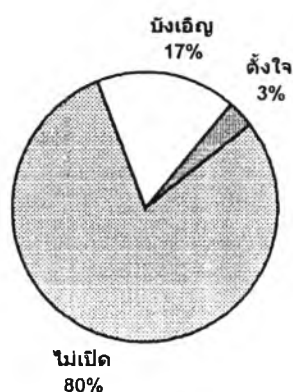
2.) กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ไม่ตั้งใจเปิดรับ หรือเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่าโดยบังเอิญ

ในขณะที่มีกลุ่มตัวอย่างอีกจำนวนหนึ่งที่เปิดรับสื่อจากพม่าโดยไม่ตั้งใจ หรือบังเอิญเปิดเจอ ด้วยเหตุที่บางครั้งคลื่นสัญญาณจากพม่าแทรกเข้ามาในช่องสถานีของไทยหรือบางครั้งปรับหมุนคลื่นไปพบ และหากพบรายการที่สนใจในช่วงเวลานั้นก็จะหยุดรับฟังหรือรับชม โดยไม่ได้ตั้งใจที่จะเปิดรับ ฟัง รับชมรายการใดรายการหนึ่งโดยเฉพาะ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2 จากกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ทำการศึกษาทั้งหมด

3.) กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่า

เป็นกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่พฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อจากประเทศพม่า ซึ่งพบว่ามีจำนวนน้อยที่สุดคือ 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2 ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ทำการศึกษาทั้งหมด 250 คน

จากผลการวิจัยดังกล่าว พบว่ามีความสอดคล้องกับสันนิษฐานในการวิจัยที่ระบุไว้เบื้องต้นว่า ประชาชนไทยตามบริเวณแนวชายแดนเปิดรับสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่าน้อยมาก เพราะปัญหาด้านภาษา คุณภาพรายการวิทยุและโทรทัศน์ของพม่าที่ยังไม่พัฒนา รวมถึงจำนวนการออกอากาศในแต่ละวันมีปริมาณน้อย โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับรายการของไทย แต่เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่า คือสนใจในรูปแบบรายการที่แปลกกว่าของไทย ต้องการรับรู้ข่าวสารของประเทศพม่า สนใจวัฒนธรรมประเพณีของพม่า ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมล้านนาของไทย ซึ่งรายการที่แสดงถึงศิลปะ การแสดงประจำชาติเป็นรายการที่หาฟัง หาชมได้ยากในสื่อของไทย

แผนภูมิที่ 5 แสดงสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เปิดรับชม รับฟังรายการวิทยุ-โทรทัศน์จากพม่า

จากกลุ่มตัวอย่างคนไทยทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบสัดส่วนของแต่ละกลุ่ม พบว่า ผู้รับสารไทยตามแนวชายแดนไทย อ้าเภอแม่สาย จำนวนทั้งหมด 250 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ตั้งใจ เปิดรับ และตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุ-โทรทัศน์จากพม่ารวมกันได้ร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยทั้งหมดที่ทำการศึกษ แต่พบว่าส่วนใหญ่ระบุว่าไม่เคยเปิดรับและไม่เปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่ามีจำนวนถึงร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยทั้งหมดที่ทำการศึกษาโดยสาเหตุที่ไม่เปิดรับได้อธิบายไว้ในบทที่ 6

จากการวิจัยเชิงสำรวจได้รับข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า สัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ที่แพร่ภาพและกระจายเสียงข้ามมาจากประเทศพม่า มีผู้รับสารคนไทยเปิดรับจำนวนน้อย มีรูปแบบ แบบแผน และเหตุผลในการเปิดรับ คือไม่เปิดรับแบบจริงจัง หรือเป็นแฟนประจำรายการใดรายการหนึ่งโดยเฉพาะ และต่อเนื่อง

จากข้อมูลข้างต้น พบว่ามีเหตุมาจากความชัดเจนของคลื่นสัญญาณจากพม่า รวมถึงอุปสรรคทางด้านภาษา และรูปแบบรายการของพม่าที่ยังล้าหลังกว่าของไทย

ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยตั้งใจเปิดรับสื่อจากพม่า

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่า และเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการกระจายเสียงข้ามพรมแดนจากประเทศพม่า พบว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างตั้งใจเปิดรับรายการวิทยุและโทรทัศน์จากพม่าดังนี้

1. ปัจจัยเรื่องความต้องการของผู้รับสาร

ปัจจัยเรื่องความต้องการของผู้รับสาร เป็นปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับส่วนใหญ่ระบุว่าเป็นเหตุผลในการเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่าด้วยเหตุที่มีความต้องการจะเรียนรู้วัฒนธรรมของพม่า ในฐานะที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านมีประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนาน ประกอบกับมีดินแดนติดต่อกัน ทำให้เกิดการเดินทางไปมาหาสู่ ทำการค้าขายกันมาเป็นเวลานาน

2. ปัจจัยด้านภาษา

ปัจจัยในเรื่องของภาษา จัดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากพม่าของผู้รับสารคนไทย เนื่องจากการที่ทั้งสองประเทศมีอาณาเขตติดต่อกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ชุมชนต่อชุมชนมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของชุมชนชายแดนทั้งสองประเทศมีความคล้ายคลึงกัน รวมถึงเรื่องภาษาด้วย ที่มีความคล้ายคลึงกันมาก คนไทยและคนพม่าที่อาศัยบริเวณชายแดนจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน อาจด้วยเหตุที่คนพม่าบางส่วนอพยพหรือหลบหนีเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานจนกลายเป็นคนไทย แต่ยังคงติดต่อกับญาติพี่น้องทางฝั่งพม่า ซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่มักเกิดขึ้นในบริเวณที่เป็นรอยต่อระหว่างประเทศ จึงทำให้ประชาชนที่อาศัยบริเวณชายแดนทั้งสองประเทศเป็นพี่น้องกัน แต่ผู้วิจัยสังเกตพบว่าภาษาที่คนพม่าบริเวณชายแดนใช้ในการติดต่อสื่อสารกันไม่ใช่ภาษาพม่าแต่เป็นภาษาไทยใหญ่ และจีนซึ่งสอดคล้องกับประชากรที่อาศัยบริเวณชายแดนพม่าเป็นคนเชื้อชาติไทยใหญ่ และจีนเป็นส่วนใหญ่

ดังนั้นการที่วิทยุพม่ามีการออกอากาศภาษาชนเผ่า เช่นภาษาไทยใหญ่ กะเหรี่ยง ฯลฯ จึงทำให้คนไทยบางส่วนสามารถเข้าใจภาษาได้ แต่เนื่องจากจำนวนเวลาออกอากาศเป็นภาษาไทยใหญ่มีไม่มากในแต่ละวัน จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การศึกษาวិชาลัยครั้งนี้พบกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งใจเปิดรับสื่อจากพม่ามีจำนวนน้อย

3. ปัจจัยเรื่องเนื้อหารายการของประเทศพม่า

รายการของพม่า นอกเหนือจากเป็นข่าวของรัฐบาล ก็จะเน้นหนักไปทางด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งศิลปะของพม่ามีความคล้ายคลึงกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาทางภาคเหนือของไทยแต่รายการประเภทนี้พบน้อยในสถานีของไทยดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงมีทางเลือกที่จะเปิดรับรายการประเภทนี้จากประเทศพม่าเพิ่มเติม รวมถึงรายการภาพยนตร์ต่างประเทศ โดยเฉพาะภาพยนตร์จีนที่โทรทัศน์พม่านำมาออกอากาศโดยใช้เสียงในฟิล์มไม่มีการพากย์ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนจีนเปิดรับรายการโทรทัศน์จากพม่า

7.2 อภิปรายผล

จากกรณีศึกษาคลื่นสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยแพร่กระจายข้ามพรมแดนไปยังชายแดนประเทศพม่า บริเวณจังหวัดท่าขี้เหล็กและกรณีคลื่นสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่าแพร่กระจายข้ามพรมแดนไปยังชายแดนประเทศไทย บริเวณอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เรื่อง "การเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของประชาชนไทยและพม่าตามแนวชายแดนไทย-พม่า บริเวณอำเภอแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก" โดยมีแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายเสียงข้ามพรมแดน การวิเคราะห์ผู้รับสารเป็นกรอบแนวคิดสำคัญ เพื่อนำมาอภิปรายผล

ผู้วิจัยพบว่า ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ระหว่างไทยกับพม่า คือการมีพรมแดนติดต่อกันถึง 2,401 กิโลเมตร ดังนั้นคลื่นสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ของไทยจึงสามารถข้ามพรมแดนเข้าไปในพม่าในปริมาณที่มากพอ ทำให้คนพม่ารับรู้ข่าวสาร ได้รับชมรายการต่างๆในปริมาณพอๆกับคนไทย แต่ในขณะเดียวกันสัญญาณจากประเทศพม่าที่ข้ามล้นเข้ามายังฝั่งไทยนั้นกลับมีปริมาณไม่เพียงพอเนื่อง

ด้วยการขาดแคลนเทคโนโลยีที่ทันสมัยและจำนวนสถานีทวนสัญญาณที่กระจายทั่วประเทศมีไม่เพียงพอจะขยายรัศมีการส่งสัญญาณไปได้ไกล เมื่อเทียบกับของไทย โดยพบว่าพบว่ามีจำนวนสถานีทวนสัญญาณโทรทัศน์ทั่วประเทศจำนวน 18 สถานี(1994) ในขณะที่ประเทศไทยมีถึง 220 สถานี ทั่วประเทศ ซึ่งก็ส่งผลให้ประชาชนไทยเปิดรับรายการวิทยุและโทรทัศน์จากพมาน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนคนพม่าที่เปิดรับรายการวิทยุและโทรทัศน์ของไทย รวมถึงมีความชื่นชอบ นักร้อง นักแสดงไทยอย่างมากด้วย

เมื่อวิเคราะห์ในแง่ของฐานะทางเศรษฐกิจ (Financial resource) ซึ่ง Warlaumont สรุปไว้ว่า เงื่อนไขทางเศรษฐกิจจะส่งผลต่อคุณภาพและความน่าสนใจของรายการวิทยุและโทรทัศน์ ในประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าย่อมสามารถผลิตสื่อที่ล้ำหน้าและสามารถรองรับประเทศที่ด้อยกว่าได้ ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับในกรณีของประเทศไทยและประเทศพม่า พบว่ารายการวิทยุและโทรทัศน์ของไทย และรายการวิทยุและโทรทัศน์ของพม่า มีความแตกต่างกันอย่างมาก โดยสื่อของไทยมีเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งส่งผลต่อการผลิตรายการต่างๆให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการของสปอนเซอร์หรือผู้อุปถัมภ์ที่นำมาซึ่งรายได้ของสื่อ คือโฆษณา จึงทำให้รูปแบบรายการของไทยมักเป็นรายการประเภทบันเทิงที่มีผู้รับสารจำนวนมาก ทำให้เจ้าของผู้โฆษณาสินค้าหรือบริการบนสื่อสามารถขายของได้มากขึ้น

ในขณะที่รายการวิทยุและโทรทัศน์ของพม่าที่ถูกจำกัดเสรีภาพ ด้วยเหตุปัจจัยด้านการเมืองและเศรษฐกิจ สื่อมวลชนของพม่ายังคงอยู่ภายใต้การควบคุม กำกับดูแลของรัฐบาลทั้งหมด เนื้อหาข่าวสาร รูปแบบรายการต้องได้รับการตรวจสอบ การกลั่นกรองอย่างเข้มงวดจากรัฐบาลก่อนนำเสนอสู่ประชาชน รวมถึงรายได้ที่นำมาใช้ในการจัดการ การบริหารองค์กรสื่อ นั้น ได้มาจากงบประมาณของรัฐเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง พัฒนาเทคนิคการนำเสนอ ปรับเพิ่มศักยภาพในการผลิตได้ดีเท่าที่ควร ดังที่กล่าวไว้ในบทที่4

จากกรณี Spillover signal ของพม่าที่ข้ามมายังชายแดนไทยนั้น ได้เพิ่มทางเลือกให้กับผู้รับสารตามแนวชายแดนไทย ให้มีโอกาสในการเลือกรับชม รับฟังรายการอื่นที่ไม่มีในสื่อของไทย จากที่รับรายการจากโทรทัศน์ไทยได้แค่ 6 ช่องสถานี (ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และไอทีวี) ก็อาจจะรับช่องจากพม่าเพิ่มอีก 3 ช่อง

แต่ในกรณี Spillover signal ของสื่อไทยที่ข้ามไปยังชายแดนฝั่งพม่า กลับทำให้ผู้รับสารตามแนวชายแดนพม่าเปิดรับสื่อของไทยเป็นหลักมากกว่าสื่อของพม่า เนื่องจากวิทยุและโทรทัศน์ของไทยสามารถนำเสนอสื่อทั้งสาระประโยชน์ และความบันเทิง ทำให้ผู้รับสารตามแนวชายแดนพม่าให้ความสนใจ เพราะสามารถตอบสนองความต้องการในส่วนที่ไม่สามารถหาได้ในสื่อพม่า

หากมองในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ พบว่าในหลายครั้งรัฐบาลพม่ามีความรู้สึกไม่พอใจสื่อของไทยส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อย่างในกรณีละครไทยหลายๆเรื่อง เช่น สุริโยทัย อตีตา เป็นต้น ที่นำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทยกับพม่า โดยเสนอในแง่มุมที่ทำให้ประเทศพม่าและคนพม่ากลายเป็นผู้ร้ายในสายตาคนดู ก่อให้เกิดความบาดหมางใจกันระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่า และส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เห็นได้จากการประชุมคณะกรรมการชายแดนไทย-พม่า ระดับภูมิภาค หรือRBC (Regional Border Committee) ซึ่งฝ่ายรัฐบาลพม่าได้นำปัญหาเรื่องสื่อมวลชนของไทย ที่มักจะเสนอข่าวที่ผิด เสนอภาพพม่าอย่างมีอคติ และอาจทำให้คนไทยและพม่า มีความรู้สึกไม่ดีต่อกัน แต่หากมองในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ผู้วิจัยกลับไม่พบปัญหาดังกล่าว โดยประชาชนบริเวณชายแดนไทย-พม่า (แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก) มีพื้นฐานความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความรู้สึกใกล้ชิดกันมาแต่เดิมอยู่แล้ว

ในด้านแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) เบอร์โล ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องมีความคล้ายคลึงกัน หากทั้งสองฝ่ายไม่มีความคล้ายคลึงกันการสื่อสารก็เกิดขึ้นไม่ได้ ซึ่งพิจารณาโดยรวมแล้ว ประชาชนทางภาคเหนือของประเทศไทยและประชาชนพม่าที่อาศัยอยู่บริเวณแนวชายแดน มีลักษณะวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ เชื้อชาติ ภาษา ประเพณี ศาสนา การดำรงชีวิต การแต่งกาย จนทำให้ประชาชนทั้งสองประเทศสามารถสื่อสารกันได้เข้าใจ

หากแต่ในกรณีคนไทยกับการเปิดรับรับสื่อของพม่านั้น พบว่ามีปัญหาด้านภาษา เนื่องจากภาษาที่สื่อพม่าใช้ในการออกอากาศส่วนใหญ่เป็นภาษาพม่าแท้ๆ ที่ประชาชนไทยและแม้กระทั่งประชาชนพม่าที่อาศัยบริเวณชายแดนไทย-พม่าไม่สามารถเข้าใจได้ อย่างที่อธิบายให้ทราบในบทที่1 ว่าประเทศพม่าเป็นอีกหนึ่งประเทศหนึ่งที่มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติและหลายภาษา โดยบริเวณที่ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประชาชนพม่าส่วนใหญ่มิได้ใช้ภาษาพม่าในการติดต่อสื่อสารกัน หากแต่ใช้ภาษาชนเผ่า โดยเฉพาะภาษาจีนและภาษาไทยใหญ่ในการติดต่อสื่อสารกัน จึงส่งผลให้ประชา

คนไทยตามแนวชายแดนซึ่งก็มีหลายเชื้อชาติเช่นกัน โดยเฉพาะเชื้อชาติจีน มีความสามารถในการเข้าใจภาษาชนเผ่าได้มากกว่าภาษาพม่า ทำให้คนไทยเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์พม่าที่ส่วนใหญ่ออกอากาศเป็นภาษาพม่า มีจำนวนน้อยกว่าที่คนพม่าเปิดรับสื่อของไทย แต่เหตุที่ยังมีบางส่วนเปิดรับสื่อจากพม่าเพราะ บางรายการของพม่าออกอากาศในภาษาที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าใจได้ เช่นภาพยนตร์จีนที่ออกอากาศเป็นเสียงในฟิล์ม รวมถึงวัฒนธรรม ประเพณีของพม่าบางอย่างมีความคล้ายคลึงกันกับวัฒนธรรมทางภาคเหนือของไทย ทำให้สามารถเข้าใจได้ แม้ไม่รู้ภาษา

แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมี วัฒนธรรมบางอย่างที่เป็นอุปสรรคในการเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์พม่าของคนไทย คือ นโยบายด้านการเมืองของรัฐบาล ตลอดจนระบบเศรษฐกิจของประเทศพม่าที่ขึ้นอยู่กับรัฐบาลทหารทั้งหมด สื่อมวลชนตกเป็นเครื่องมือของรัฐ ส่งผลต่อรูปแบบ เนื้อหารายการต่างๆที่ต้องอยู่ภายใต้กรอบที่รัฐกำหนดไว้ ทำให้เนื้อหารายการบางส่วนไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนไทย

ในขณะที่การเปิดรับสื่อไทยของคนพม่า ด้วยเหตุที่คลื่นสัญญาณวิทยุ-โทรทัศน์จากประเทศไทยสามารถเข้าครอบคลุมพื้นที่ฝั่งประเทศพม่าได้ และความพยายาม ความตั้งใจของคนพม่าในการเปิดรับสื่อไทย จากข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุของไทย กล่าวว่ามีคนพม่าจำนวนไม่น้อยที่บอกรับเป็นสมาชิกเคเบิลทีวี เพื่อให้รับชมโทรทัศน์ของไทยได้ชัดขึ้น โดยดูจากมีผู้ฝากเงินมาจากฝั่งพม่า เพื่อนำมาชำระค่าสมาชิกรายเดือนของเคเบิลทีวี

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าบริเวณชายแดนฝั่งพม่า การเปิดรับรายการโทรทัศน์และรายการวิทยุจะเปิดรับรายการของไทยทั้งหมด ส่งผลให้คนพม่าบริเวณชายแดนทุกคนสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ชัดเจน

กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีพฤติกรรมเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่า สามารถอธิบายพฤติกรรมการเลือกเปิดรับสื่อจากปัจจัยดังนี้ Individual Differences กลุ่มตัวอย่างคนไทยแต่ละคนมีพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อเพื่อสนองความต้องการของตนเองที่แตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ไม่เปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์พม่า อาจเนื่องจากรายการวิทยุและโทรทัศน์ของพม่ามีเนื้อหารูปแบบรายการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตน จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ปฏิเสธที่จะเปิดรับสื่อจากประเทศพม่า

กรณีนี้ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการเพิกเฉยต่อข้อมูลข่าวสาร (Information ignoring) ซึ่งเกิดจากการเห็นว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของพม่าไม่คุ้มต่อการลงทุนลงแรงในการเปิดรับ เช่นกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีพฤติกรรมไม่เปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากพม่า บางส่วนระบุว่ามีความสาเหตุมาจากการรับสัญญาณจากพม่าได้ไม่ชัดเจน ซึ่งหากต้องการรับสัญญาณได้ชัดเจน ต้องทำการติดตั้งเสาสัญญาณให้สูงขึ้นหรือติดตั้งจานรับดาวเทียมที่นำมาซึ่งค่าใช้จ่ายที่สูง ทำให้กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจที่จะไม่เปิดรับสื่อพม่า รวมถึงสาเหตุด้านภาษาที่กลุ่มตัวอย่างคนไทยระบุว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการไม่เปิดรับสื่อพม่า เพราะไม่เข้าใจภาษาที่ออกอากาศทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากพม่า จึงไม่สนใจจะเปิดรับ เพราะต้องใช้ความพยายามในการทำความเข้าใจเนื้อหา ดังนั้นจึงเลือกที่จะหลีกเลี่ยงการเปิดรับสื่อพม่า (Information avoidance) และเลือกที่จะเปิดรับสื่อไทยเพราะเป็นสื่อที่สามารถจัดหาได้ง่ายกว่า (Availability) ไม่ต้องใช้ความพยายามในการได้มามากนัก

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่า นั้น เนื่องจากมีความสนใจรายการของพม่าเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว (Selective Attention) โดยต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมของพม่า เช่น การแต่งกาย การฟ้อนรำ เพลง ฯลฯ จึงเลือกเปิดรับสื่อของพม่า เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง (Individual Differences) เช่น นำไปใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนพม่าที่มีพฤติกรรมเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของไทย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตั้งใจที่จะเปิดรับสื่อของไทย เนื่องจากสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของไทยสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ (Individual Differences) เช่นการเปิดรับรายการข่าวเพื่อสนองความต้องการรับรู้ข่าวสาร หรือเปิดรับรายการละคร เพื่อสนองความต้องการความบันเทิง ความสนุกสนาน นอกจากนี้บางส่วนยังเปิดรับสื่อไทยเพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้ภาษาไทย ที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง (Information seeking)

นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล (Social network) ก็มีอิทธิพลในการเลือกเปิดรับสื่อจากไทยเช่นกัน โดยเฉพาะความสัมพันธ์จากกลุ่มปฐมภูมิ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับ-ไม่เปิดรับสื่อจากประเทศไทย ของกลุ่มตัวอย่างคนพม่า เนื่องจากมีการระบุถึงบุคคลใกล้ชิด เช่นญาติ พี่น้อง เพื่อนที่มีการเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทย ก็จะทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องเปิดรับตามไปด้วย หรือบางครั้งตัวกลุ่มตัวอย่างมีความสนใจจะเปิดรับอยู่ก่อนแล้ว แต่บุคคลใกล้ชิดไม่สนใจจะ

เปิด ผู้รับสารก็จะหลีกเลี่ยงที่จะเปิดรับสื่อไทยเช่นกันซึ่งอิทธิพลที่มีต่อการรับรู้ข่าวสารลักษณะนี้เราเรียกว่า "อิทธิพลของบุคคล" (Personal influence)

สำหรับสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างคนพม่า นอกจากปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้รับสารเองแล้ว ยังมีอีกปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ สภาพสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศพม่าเองไม่สามารถครอบคลุม กระจายทั่วพื้นที่ที่ประชากรอาศัยอยู่ได้ทั่วถึง รวมถึงปัญหาการออกอากาศรายการวิทยุและโทรทัศน์เป็นภาษาชนเผ่ามีจำนวนน้อย จากปัญหาดังกล่าวจึงน่าจะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้รับสารคนพม่ามองหาและเลือกสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกกว่าและสร้างความพอใจ รวมถึงไม่ก่อให้เกิดภาวะผูกพันและนำไปสู่พฤติกรรม的开รับสื่อจากประเทศไทย

ในขณะเดียวกัน เหตุที่กลุ่มตัวอย่างคนพม่าบางส่วนมีพฤติกรรมไม่เปิดรับสื่อของไทยเป็นเพราะไม่ทราบว่าจะสามารถเปิดรับได้ ส่วนใหญ่อธิบายว่าในภูมิลาเนาที่อาศัยอยู่ไม่สามารถเข้าถึงสื่อทั้งวิทยุและโทรทัศน์ได้ เนื่องจากทั้งเครื่องรับวิทยุและเครื่องรับโทรทัศน์มีการแพร่กระจายไม่ทั่วถึงทุกครัวเรือน การครอบครองเครื่องรับเป็นสิ่งที่ยากในประเทศพม่าประกอบกับการตั้งอัตราภาษีสินค้าประเภทนี้ไว้สูงทำให้ราคาเครื่องรับสูงตามไปด้วย ทำให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ไม่เปิดรับสื่อจากไทย นอกจากนี้บางส่วนยังให้เหตุผลที่ไม่เปิดรับเพราะภูมิลาเนาที่อาศัยอยู่อยู่ห่างไกล ทำให้รับสัญญาณจากไทยได้ไม่ชัดเจน ซึ่งต้องเสียค่าติดตั้งเสาอากาศเพื่อจะได้รับการรับสัญญาณจากไทยได้ ชัดเจน ทำให้กลุ่มตัวอย่างปฏิเสธที่จะเปิดรับสื่อของไทยเพราะเป็นการลงทุนที่มีราคาแพงเกินไป เมื่อเทียบกับการได้เปิดรับสื่อจากไทย จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างเพิกเฉยต่อการเปิดรับสื่อจากไทย (Information ignoring) ถึงแม้ว่าข้อมูลข่าวสารที่จะได้จากสื่อของไทยอาจจะมีประโยชน์ก็ตาม

เมื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- งานวิจัยเรื่อง ผลกระทบของสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ข้ามพรมแดนระหว่างไทย-ลาว (รศ.วิภา อุดมจันทร์ :2544)
- งานวิจัยเรื่อง การเปิดรับสื่อวิทยุ-โทรทัศน์จากสปป.ลาว ของผู้รับสารตามแนวชายแดนไทย (ศุภางค์ นันตา :2542)
- งานวิจัยเรื่อง การเปิดรับสื่อวิทยุ-โทรทัศน์จากประเทศมาเลเซียของผู้รับสารตามแนวชายแดนไทย (เสียงฝน รัตนพรหม :2545)

พบว่าในประเด็นของความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ มีความเหมือนกันกับทุกงานวิจัย เนื่องจากประชาชนที่อาศัยในบริเวณชายแดน ไม่ว่าจะชายแดนไทย-ลาว ,ไทย-มาเลเซีย และไทย-พม่า สามารถรับสัญญาณจากประเทศเพื่อนบ้านได้ หากแต่ความชัดเจนขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่บริเวณที่ทำการศึกษามีอุปสรรคที่จะขัดขวางการ Spillover Broadcasting ของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ ต่อไปจะแยกอภิปรายกับงานวิจัยแต่ละชิ้น

ในงานวิจัยเรื่อง ผลกระทบของสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ข้ามพรมแดนระหว่างไทย-ลาว (รศ.วิภา อุดมฉันท :2544) มีผลการวิจัยว่า ผู้รับสารตามแนวชายแดนไทยที่ตั้งใจเปิดรับคลื่นสัญญาณของลาว มีจำนวนน้อย โดยกลุ่มผู้รับสารคนไทยที่ระบุว่าตั้งใจเปิดรับสื่อจากลาว คิดเป็นร้อยละ 4.25 ซึ่งมีผลใกล้เคียงกับงานวิจัยไทย-พม่า ที่มีกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ตั้งใจเปิดรับสื่อของพม่าแค่เพียงร้อยละ 3

ในประเด็นของฐานะทางเศรษฐกิจ พบว่ามีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่ประเทศเพื่อนบ้านที่มีฐานะยากจนกว่าไทยเหมือนกัน ฐานะทางเศรษฐกิจส่งผลให้สื่อกระจายเสียงของไทยได้เปรียบทั้งลาวและพม่า ในด้านจำนวนคลื่นที่ข้ามจากฝั่งไทย จำนวนชั่วโมงในการออกอากาศที่ต่อเนื่องและยาวนานกว่า เทคโนโลยีที่ทันสมัย และทุนการดำเนินงานที่สูงกว่า อีกทั้งความแตกต่างในระบบการเมืองการปกครอง ที่สปป.ลาวและประเทศพม่าปกครองในระบบสังคมนิยม แต่ไทยปกครองในระบบประชาธิปไตย และสื่อของไทยดำเนินการในแบบพาณิชย์ เพื่อผลกำไรทางธุรกิจ จึงทำให้รูปแบบรายการของไทยที่ผลิตมาเพื่อเอาใจตลาดสามารถดึงดูดผู้ชมได้มากกว่า ในขณะที่สื่อของลาวและพม่ากลับต้องทำหน้าที่ทางการเมืองตามที่รัฐมอบหมาย

ในงานวิจัยเรื่อง การเปิดรับสื่อวิทยุ-โทรทัศน์จากสปป.ลาว ของผู้รับสารตามแนวชายแดนไทย (ศุภางค์ นันทา :2542) ผลการวิจัยในส่วนของปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยตั้งใจเปิดรับสื่อจากประเทศ พบว่า ปัจจัยทางด้านเนื้อหารายการ โดยคนไทยที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อของลาว ให้เหตุผลที่เปิดรับรายการจากประเทศเพื่อนบ้านเพราะมีรายการที่ไม่สามารถหาชมได้ในสื่อของไทย โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งของผู้รับสาร เช่นเดียวกับผู้รับสารคนไทยบริเวณชายแดนไทย-พม่า ที่เปิดรับสื่อพม่าเพราะชื่นชอบรายการที่นำเสนอวัฒนธรรมของพม่า รวมถึงในรายการประเภทอื่นที่สนใจเปิดดู เช่น รายการสอนภาษา สอนกีฬา ฯลฯ เพราะหาดูในสื่อไทยไม่ได้ แต่ในปัจจัยด้านภาษาพบว่ามีความแตกต่างกัน เนื่องจากการใช้ภาษาในสื่อของลาว

โดยเฉพาะภาษาพูด ซึ่งเป็นภาษาที่มีความคล้ายคลึงกับภาษาที่คนไทยในบริเวณชายแดนไทยใช้ (ภาษาอีสาน) คนไทยสามารถสื่อสารกับคนลาวได้ แต่ในงานวิจัยไทย-พม่า กลับพบว่าภาษาในสื่อของพม่าเป็นภาษาที่คนไทยไม่สามารถเข้าใจได้เลยเพราะคนพม่าบริเวณชายแดนไม่ได้ใช้ภาษาพม่าในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยส่วนใหญ่ใช้ภาษาจีนและภาษาไทย ดังปัจจัยด้านภาษาจึงเป็นเหตุที่ผลักดันให้คนพม่าบริเวณชายแดนเปิดรับสื่อจากไทย และคนไทยบริเวณชายแดนเปิดรับสื่อจากพม่ามีจำนวนน้อย

ในงานวิจัยเรื่อง การเปิดรับสื่อวิทยุ-โทรทัศน์จากประเทศมาเลเซียของผู้รับสารตามแนวชายแดนไทย (เสียงฝน รัตนพรหม :2545) ผลการวิจัย ในปัจจัยทางด้านความต้องการของผู้รับสาร โดยคนไทยที่มีพฤติกรรมตั้งใจเปิดรับสื่อของมาเลเซีย เพื่อต้องการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่สนใจและรับทราบสถานการณ์ความเคลื่อนไหวต่างๆในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย ซึ่งประเภทรายการที่เปิดรับคือรายการข่าว เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ตั้งใจเปิดรับสื่อพม่าที่มีความต้องการเช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อของประเทศเพื่อนบ้าน ในที่นี้หมายถึง สปป.ลาว ประเทศมาเลเซีย และประเทศพม่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยบริเวณชายแดนที่ทำการศึกษา ที่มีพฤติกรรมเปิดรับสื่อของเพื่อนบ้านนั้น มีปัจจัยที่คล้ายกันคือความต้องการของผู้รับสารที่สนใจแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์บริเวณชายแดนที่อาศัยอยู่ เพราะมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้รับสารที่ทำการศึกษา ในด้านการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ ฯลฯ

7.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบแผนพฤติกรรมการเปิดรับ และสาเหตุปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของประชาชนไทยและพม่าบริเวณแนวชายแดนจังหวัด เชียงรายและท่าขี้เหล็ก ซึ่งศึกษาเฉพาะผู้รับสารเท่านั้น แต่ไม่ได้ศึกษาเจาะลึกไปกว่า กรณีสัญญาณ วิทยุ-โทรทัศน์ที่สามารถข้ามไปมาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลกระทบในด้านใดบ้าง เช่นผลกระทบด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ รวมถึงอาจจะศึกษาในกรณีประเทศไทยกับประเทศพม่าในบริเวณพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทยอีก เนื่องจากประเทศ

ไทยและประเทศพม่ามีอาณาบริเวณติดต่อกันตั้งแต่เหนือจดใต้ จึงอาจจะมีปัจจัยหรือผลสรุปที่แตกต่างออกไป ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจต่อการค้นคว้าศึกษาต่อไป